CORT VERHAEL OM TE VREDEN TE STELLEN ENDE

vernoegen alle de gene, die de waerheit niet wetende, ondiſcretelick ſpreken vande Coninginne van Engeland, vāden Baenderheer van Wyllughby Gouuerneur generael vā hare Maieſteits ſecours inde vereenichde Nederlantſche prouincien, ende vande Engelſche natie, ter cauſe van ſeker placcaet vanden xvii. Aprilis 1589, int licht geſtelt by eenige particuliere, (ſoo men ſeght) opde name vanden Generale Staten der ſelſder prouincien. By welcken verhale een yderman is gebeden ende verſocht wel ende eerlick te ſpreken vanden actien der voorſchreuen Generale Staten wettelick verſamelt.

Ouergeſet wt den Engelſchen.

1589.

Harvard College Library
Gift of
Friends of the Library
February 7, 1949

¶PEREGRIN BAENDERHEER VAN Wyllughby, Beck, Eresby &c. Stadhouder, Gouuerneur ende Capitein generael van het ſecours vande Coninginne van Engeland inde vereenigde Nederlandſche prouincien, aenden goedwilligen Leſer.

WY verhopen, dat de gene die onſe eere hebben verdruckt, door een ſtout misbruuck vanden name vanden generale Staten der vereenigde Nederlandſche prouincien, doende door een priuate autoriteit openbaerlic vercondigen in eenighe ſteden van Holland ende elders ſeker placcaet vanden xvii. Aprilis M. D. LXXXIX. nieuwe ſtiil, volluegenen, ſoo vele ons aenroert: ſoot gheprobeert ende waer gemaeckt is inde tegenwordicheyt vanden ghedeputeerden der voornoomde Generale Staten in Engeland ziinde: ſiende dit cort verhael ſullen ghewroucht weſen van hun eighen conſcientien, ende dat de onpartydige luyden ſullen tſamentlick mogen oordeelen vande vreemde wyſe van voortuaren diemen gebruuckt heeft in tſelue placcaet. Inder voegen dat de vrome luyden voldaen ziinde, ende de quaedwillige (voeren ſy eerlicken titel ende pretenderen ſy by ons vercort te weſen) vermaend te handhouden met te wapenen de valſcheden die ſy den volke meenen te doen geloouen, ende verſtaen ſy ſich te verclaren tot de handhoudinge van hun eere ſonder proces te maken by veel repliken ende dupli-

ken, wy houden ons verſekert; dat God de Heere ſal ons goed recht houden ſtaende ende bewaren, tot beſchaemtheit der laſteraers, met voldoeninge van allen luyden van goede conſcientie; die ſien ſullen deſe liſtige practiken alſoo ontdeckt.

P. WILLVGHBY.

placcaet, roerende de belegeringe geleyd voor
Geertruydenberge, ende voorts daer
stad daer voor naergelegt.

Verleght gemeynelick dat het een seer
gevaerlicke sake is dat den dienaer
oorsake heeft van sich te altereren te
gegen synen meester. Dan voer tegen
te vermeren de heylighe schrift beveelt
dat de loon des huerlincks niet en moet blijven
by den genen die hem te worcke stelt. Waer so alle
de plaetsen der schrifture niet altijts so nauwe
onderhouden en sijn, so sien de broeders der me-
schen als anderssins, het is gebeurt in het jaer
vijfthien hondert ende seven ende tseventich, dat de
van Brabant, ende Vlaenderen van Heusden ende Ger-
truydenberge, dat de luyden van oorloge daer in
beleeringe gelegt, van wegen den generale Staten
vanden vereenichden Nederlantschen pro-
vincien, sijn gaen treden gheweest omtrent de
maenden van Februarius ende Maerte, ende Februa-
achtenthien tentich niemoet syn, over gebreke van rius ende
betalinge ende quaed onderhoud. Welcke alter a- Maerte,
cie soo zeere voortgegaen is (hoewel dat de meni- 1588.
gevuldt van het slot van Blaricum tusschen gespendighe
voor theelgheren vanden Grave van Hoheuls,
endeels van Heusden ter neder gheslaen ende
gestoort ende benemende somme van penninghen
voorde besoldinge alreede verloopt) dat de alte-
ratie van Geertruydenberge scheen daer een
hope te syne, nademael dat sijne gagie

en wilde handele, niet meer met de generale dan met eenige particuliere Staten, noch selfs niet meer met mijn Heere den Graue Maurits van Nassau, dan met den Graue van Hohenlo hun lesten Gouuerneur, soo het (bouen ontellijcke andere thoonen) is verclaert by het voornoomde placaet. Waer also tselue placaet inhoud dat de selue soldaten hun stuck bedecten met de name vande Coninginne van Engeland: waertoe sylieden te meer oorsaken namen, ouermits de Baenderheer van Willugby Generael van het secours van hare Maiesteit, hen by sijne brieuen ende het toesenden van eenige personen besocht hadde: ende dat hele quaetwilligheden benijdende de grootheyt van hare Maiesteit, het voeluaren ende ruste van haren onderlaten ende goede naburen, hun niet en schamen openbaerlick te seggen, dat inde selue Prouincien geoorlooft is te misdoen sonder daer van gestraft te sijn, behalue dat men daertoe wille gebruycken de name van hare maiesteit oft van hare dienaers, als of hare maiesteit ende haer dienaers wilden de boet geuen om quaet te doene: Daerom ist dat sulcke ende dergelijcke clappaerts, quaetsprekers, luegenaers, ende valsche tongen verlocht worden te kennercken met wat yuer ende affectie hare Maiesteit altijt gewandelt heeft, om in alle tijden gonstelijck te helpen ende voorstaen de selue Prouincien ende de Staten huere Hooge ouerheyt, representerende, met sulcke middelen als God de Heere huer gegeuen heeft. Want in-

dien men spreken moet vanden oorlogen gheduerende tsiden vanden Heere Prince van Oranghien van goeder ghedachtenisse, men bevindt by het contract gemaeckt by Edouard Duc van wegen haer Majesteit, wat bystandt sy ghedaen heeft den seluen Heere Prince ende den lande, boven dien dat haer Coninghrijcke noyt en heeft gesloten gheweest, tsyn vuytuaert als inwaren aenden ghenen die hem gonste of bystandt gedaen hebben.

Dat ick noodt te seggen dat de marquis van Hauerech van mijn heeren de generale staten gesonden int iaer 78. acht ende seuentich vercregen heeft vande Coninginne de somme van acht hondert duysent guldens in leeninge, daer van hare maiesteit noch niet voldaen en is. Ende spreckende vanden seuen oorlogen na het vertreck van Brabant ende Vlaendre, selfs naer den doot vanden Hertoghe van Anion ende vanden voornomden prince van Oranghien, ic segge na het vertreck van Antwerpe, ende de handelinge geeyndiget met den Conincx van Vranckerijcke sonder eenich bystandt, als de saken inde seuen prouincien soo aen eenen draet hingen, men sal bevinden met wat vastigheit haer middelen ende haren adel sijn besteedt geweest tot de beschermenisse vanden seuen landen ende Staten, ende alles met een goede ende zuuer wille, Ja selfs sonder aenueerd te hebben de presentatien vanden landen die men haere maiesteit hadde gedaen. Soo dan, het is verre van daer, datmen inde seuen pro-

vincien eenich quaet soude mogen doen by weete
van hare maiesteit, aengemerckt dat duer de
goede deuoiren die sy alreede gedaen heeft in dese
seeste geschiedenissen, hyreen so dese sogge gheen
magen voor haer vrijwyen als voor haer eygen
Comincricke: soo dat de voorschreuen quaet
spreckers geen oorsake daer door en hebben van
lasteré. Te seggen dat de Heere Baron van Wil-
lugby Gouuerneur generael van het secours van
hare maiesteyt inde voornoomde prouincien
soude die van Gertrudenberge besocht hebben
by synne brieuen ende het toeschicken van eenige
persoonen, om by desen middele het garnisoen te
handhouden in dese alteracie, het is een gedichte
sake. Want hoewel dat het den seluen Heere wy
stondt daer te sendē, gemeret dat hare maiesteit
ende de Staten vande selue prouincien uut
crachte van voorgaenden cōtracte sijn vrienden
aende vrienden, ende vianden tegen den viandē,
uut wat redene ende op wat grond soude hy daer
hebben mogen seynden: aengesien hy doorgaens
houden ende verboedt vanden generale Staten
hare maiesteit gedaen, alreede last ende beuel
hadde van wegen sijne meesterse, de goede wille
vanden Staten na te commen aengaende de ste-
den van Naerden, Wedenblick, der Veere ende
Armuden, soo hy oock voor dander wedaen
heeft tot haren vollen ende gheheelen genoeghen.
Daer door men lichtelic siet dat dese quaetwil-
lige desen aengaende lasterende den seluen Heer
Baendenheer, sijn soo wijd vande waerheit als

ten toe geschreuen worden den geenen die door quade ordene, onachtsaemheit, ende mangel van betalinge dienen den selven garnisoene schuldich waes, hebben sod anten verloopen de saken van Vianden berge, dat om door te comen het berties van der stad, het heeft van noode geweest, dat hun eigen dijcken ende verwarringe heeft moeten wederom opgericht ende gebetert wesen door de autoriteit, cost, last ende grooten arbeyd van de dienaers yare Majesteit. Hadde de voornoude Heer Vianden het sulck gehandelt uut sijn eigen autoriteit, voorwaer hy en soude sulcx niet comen verandwoorden tegen hare maiesteit, noch tegen den Staten, als sijn last te buten gegaen hebbende, ende soude nochtgeacht wel connen segghen, ende niet te bieden weerende met den reden dat hy hadde van sijne maiesteit. Maer neen, soo en liet het placaet voorschreuen sulcx verlaeten. Want hoe wel hy menichmael verboden ende geseden is geweest, soo wel van sijn Heeren de generale Staten, den raed van Staten, sijn Heere de Graue maurits van Nassau, ende de Staten van Holland, als vande magistraet van Dordrecht, niet te willen laten gebruken om de voornoude alteratie te meden te leggen, soo is noch altijts om dat cunnt te stoppen den geenen die hadden mogen segghen dat hare maiesteit soude reeuge andere stedin gepreteendeert hebben, dan de gene die alreede straft begrepen waren, toonen het voorgaende (aen al wanneer dit niet open mondo) dat de voorschreuen

April.

May.

Meye.

nisoen verwillichden eenige gesanten te senden tot Dordrecht. De welke soo haest als sy aengecommen waren den ix. der maend Meye, overgaven den seiuen heere Baenderheere zeker discours geteekent ende gesegelt, inhoudende de redene waeromme de seiue alteratie gebuert was: daerby voegende eenighe articulen roerende de verzekerthede die sy pretenteerden ter cause vande seiue alteratie. Daerdoor men claerlic ziet dat dese quaedsprekers sich seer abuseren, als sy seggben dat de seiue soldaten hebben te stouter doorsake genomen van altereren door de besoekingen ghedaen van wegen den Heer Baenderheer van Willugby, naer dat sy in schrift overgeuen de redenen waerom de voorseide alteratie geschied is. Op welcke articulen raksende de gepretendeerde verzekerthede, naer zeer rype deliberatie van rade ende voorgaende onderhandelinge met ettelicke der magistraet van Dordrecht, werden eenige apostillen gegeuen, sonder nochtans den voorschreuen gaenisoene eyndelick te vergonnen eenige sake diemen soude moghen beduyden tot nadeele van het gemeyne land, noch selfs van Holland in bysonder. Waer ter contrarie de seiue Heer Baenderheer strafte se wel scherpelick soo wel by monde als by ghetschrifte, vanden onredelicken eysch die si gemaert hadde, begeerende van hare maiesteit betaelt te syne, die sy int bysondere nooyt eenigen dienst gedaen en hadden. Daerop de gesanten van Gertrudenberge zeere aenhielden (na datmen sach datmen

de saken te Dordrecht niet en conde eyndighen) dat het dē voornoemdē heer Baenderheer soude gelieuen in persoone te trecken tot Gertrudenberge, om alles te beter te voleynden ter plaetse. Sulcx dat sijn Genade hebbende eensdeels sich verdragen met het aduijs des magistraets van Dordrecht, vertrack den xiii. Meye van Dordrecht, om sich te vinden voor de stad Gertrudenberge, met meeninge nochtās daer niet in te willen gaē, maer te handelen met tvoorschreuē garnisoen, bliuēde in sijn schip. Maer soo den voorgaēdē nacht werd ontdeckt zeker secrete verraderie metten viand, beleyd byden capitain Fournet ende Marc Albanois die daernaer gehangen werden, de selue Heer Baenderheer werd veroorsaeckt ten seluen dage inde stadt te gaen, selfs sonder eenige gysels te hebben, noch eenige andere verseckertheit dan alleenlick de onderteyckeninge vanden Gesantē van Dordrecht, ende van die vanden magistraet van Gertrudēberge voorschreuen: Want anderssins de stad soude in meerder gheuaer geuallē hebben dan nooyt te vooren. Indien de crygsluyden vanden seluen garnisoene twee maenden te vooren ende meer, by gebreke van betalinge hadden verandert haer cleedingē, treckende haer cornetten, vendelen, ende bandsrollen vanden standers, stremen, ende lancien, so het voorgemelde placaet betoogt, men laet hier te ouerdencken allen desen achterclappers, selfs den genen die hier buten propooste ende seer impertinentelic verwitē de belooftenisse, daer nooit

op

op gepeyst en was, ende de apostillen banden sr. Meye, te weten of de selue Heer Baenderheer geen oorsake van vreese en hadde, sich bindende onder sulck eenen hoop crygsluyden ter oorloghe gewent ende qualick te vreden sonder een enckel stuer, te hebben om hun te vreden te stellen. Maer alsoo de eruarentheit ons bewijst datmen dickwils van noot moet dueght maken, de selue Heer Baenderheer poochde met hemlieden soo discretelic te parlementeren, dat door de genade Godes ende hulpe banden voornoomde gesanten van Doordrecht hy leyde hueren hoochmoet ende toorn ter neder, ende leedese soo verre dat sy den xiiij. der seuer maend Meye hunnen eysch schriftelic ouergauen, te weten van eenendertich maenden besoldinge, quitscheldende alle het ouerschot datmen hun mochte schuldich sijn. Sy aenhielden zeere daeruan betaelt te sijn in gereede penningē: maer de selue Baenderheer vrachtse soo verre dat sy accoordeerden uutstel van een maend, niet tegenstaende dat hun alteratie alreede geduert hadde twee maenden. Welken saken aengaende, de selue Heer Baenderheer geen commissie hebbende van voorder te procederen dan om te hooren ende verstaen, naer dat hy gheheden ende versocht hadde de crygsluyden alle goede crygdiscipline tonderhouden, middelert tijt dat mijn Heeren de Staten ende Graue Mauritz van Nassau souden onderricht wesen van hunnen eysch, om dien tijt geduerende te mogen resolueren, daer ghelaten hebbende den Ridder

Wingfeld ter begeerte vanden voornoomde garnisoene tot beter onderhoudinge vande crygdisciplyne, is vertrocken vande selue stede den xv. Meye sonder hun een oortkin te belouen. Inder voeghen dat het een wonderbaer sake is, dat in dese gelegentheit des tijts de apostillen vanden ix. deser maend geallegiert worden, al of daerby den lande eenigh nadeel geschied ware: aengesien de selue apostillen hier niet meer en dienen dan het vijfde Rat aen een wagen, gheneert dat alle tgene te Oorrecht gepasseert is, anders niet en was dan om de saken te voorbereyden, ende namentlick tot de reyse vanden voornoomde Baenderheere naer Gertrudenberg: sonder dat by de selue apostillen eenige sake den garnisoene eyndeling gheaccoordeert is: Want het eyndeling accoord roerende de voornoomde alteratie was noch meer dan twee maenden daernaer uutgestelt, te weten totten xxvi. ende xxvii. Julij daernaer, soo de Staten ende de voorschreuen Heer Graue Maurits tselue contract gheteyckent hebbende, daeraf niet en connen onwetende sijn. Wat sullen wy dan seggben van dese lasteringen? Niet nieus, maer alleenlic tgene dat alle de weerelt bewust is, te weten dat de voorschreuen Heer Baenderheer, geemployeert wesende in dese vterste nood om soo verre voortebereyden tot sijn eigben costen het appointement vande voornoomde alteratie geschied by mangel van betalinge, ende voor quaed onderhoud, is huydent gemoet met dese ondanckbaerheit ende onbekentheit, vergheselschapt met eene luegen-

achtige

achtige indruckinge aenden volcke van fulder als niet en is: aengesien dat het meer dan kenmelic is dat door de voornoomde apostillen gheen nadeel den lande noch yemand in bysonder gebuert en is. Want de Graue Maurits van Nassau wesende van als onderricht byden Secretaris van Staten George Gilpin, heeft den voornoomdē Baenderheer daer van bedanct by uutgedructe brieuen vanden xi. deser maend. Soo dat wy sonder daer op langer te staen, sullē de reste ouerloopen. Twelke is in substancie, dat de selue Baenderheer naer sijn vertrecken van Gertrudenberge, die geschiede den xv. deser maend. verwitticht hebbende de Staten ende mijn Heere de Graue van Nassau, vandē voornoomdē eysch vanden soldaten, ende vanden tiit die sy tot sijnen versoecke geconsenteert hadden om de betalinge te doene, vertrack naer Walcheren oock tot hunnen versoecke, ende sonderlinge vandē Staten van Zeeland, om te bestichten de saken vander Vere ende Armude: dewelke ende sonderlinge der Vere, de Staten van Zeeland ende de graue Maurits hielden soo vele as belegert. De saken van Zeeland scheenen int beginsel haest te willen afloopen: maer also de stad van Ostende haer bevindende in dese gelegenheit ghedreycht van belegertheit des vlands, riep derwaerts de voorschreuen Heer Baenderheer, dat was de oorsake dat het contract vander Vere niet en conde volcommelic gesloten sijn voorden xv. Junij, oft daeromtrent. Dese saken alsoo volbracht Iunius.

wesende tot groot behagen vanden Staten van Zeeland ende vanden Graue Maurits van Nassau, mijn Heere de Generael seilde naer Holland om te erschynen inden Raed van State. Waer hy gecõmen wesende, men verclaerde hem dat het stuck van Gertrudenberg niet meer ghenoordert en was dan te synen vertrecken van daer naer Zeeland, ende vele te min dat de crygsluyden geweigert hadden de afrekeningen die men hemlieden gepresenteert hadde, sonder eenichsins hun te laten bewegen door den brieuen die mijn Heer den Graue Maurits den xxix. Meye hun geschreuen hadde geduerende den afwesen vãden voornoomde Baenderheer: door de welcke hy de selue soldaten vermaend hadde dat de voornoomde stad Gertrudẽberg hadde toebehoort wylent synen Heere ende Vader, ende dat hy na sijn overlijden daer van was erfgenaem met sijn broeders ende susters, die nooyt yet misdaen haddẽ tegen tvoornoomde garnisoen, ende dat hy daerom Commissarissen begeerde te seynden om met hemlieden te handelen op hunne pretensien. Dat was de redene dat de generale staten ende in bysondere die van Holland begonden wederom aen te houden, dat de selue Heer Baenderheer sich soude laten gebruken om te voleynden het voorschreuen appointement, mits dat sy geen andere middelen en wisten. Tot welcken eynde mijn Heere de Graue Maurits van Nassau hem ouergaf copie autentique van twee Cõmissien, daeruan d'eerste was gemaect byden gene-

rale

rale Staten den ij. Junii, ende dandere by den Staten van Holland den iii. der ſelver maend, ten eynde dat de Graue Maurits als Gouuerneur van Holland ende erfachtich der ſelver ſtad ſouden handelen met die van Gertrudenberg geſaemdelic metten voorſchreuen Baenderheer, oft anderſins by middel vanden ſelue Baenderheer alleene, mit beſprecke nochtans, dat door het toecommende appointement de ſelue ſtad niet en ſoude afgeſcheiden werden vande prouincie van Holland, ſoo de ſelue commiſſie inhoud. De voorſchreuen Heer Baenderheer ſich vindende ghedrongen van allen ſyden, ende verwonnen door de begeerte van de Coninginne ſyne meeſterſſe, niet ſo ſeere ter herte nemende dan het beſchermen der voornoomde prouincien ende eleke ſtad ende plaetſe van diere, ſelfs ouerwonnen weſende van ſijn eigen genegentheit, om te gelieuen ende dienen den voornoomde ſtaten ende Graue Maurits van Naſſau, ſoo hy alreede hadde doen blijcken byde handelingen ende appointementen der ſteden van Wedenblick ende Naerdē in Holland, vander Vere ende Armude in Zeeland, welcke plaetſen hy alle weder geſtelt hadde in hueren dienſt tot hueren genoeghen, hy liet ſich geſeggen hun te willen helpē om het voornoomde appointement te maken volgēde de voorſchreuen commiſſien. Des te meer want hy verſtondt door brieuen vanden Ridder Wingfeld geſchreuen aenden Graue Maurits van Naſſau den r. deſer maend Junii, dat de crygsluyden vanden

ſelven

seluen garnisoene hem dreygden dat sy wel souden hun volle betalinge binden van een souuerainen Prince, nademael de Coninginne van Engeland huer niet en hadde willen nemen in haer protectie, noch hun verzekeringe geuen van hun persoonen ende betalinge: daer toe gevoegt andere verwittinge die de voornoomde heer Baenderheer ontfangen hadde, by vrienen des magistraets Voordrecht bādē xix. der seluer maend, dat de soldatē vanden seluen garnisoene begonden te spreken van de oore te biedē den viand, ende des viands vrienē te ontfangē als hyse seyndē soude, niet tegenstaende dat sy daer te voren hadden gedaen hangen den Capitain Fournet ende den Albanois met eenighe andere om een bysondere verraderie: Inder voegen dat de voornoomde Heer Baenderheer om voor te commen dese soo waerschynende periculen, vergheselschapte naer Gertrudenberg den Graue Maurits van Nassau ende de ghedeputeerden vanden Staten, hebbende commissie vanden staten van Holland vanden xxvii. deser maend Junii, om den voorschreuen garnisoene te beloven twintich maenden betalinge oft twee hondert dusent guldens. Suler dat sy gecommen wesende voor de voorschreuen stad Gertrudenberg om dese alteratie te stillen, werd soo verre geprocedeert blyuende op de schepen, dat ten diuerschen stonden de selue somme werde gepresenteert aenden gedeputeerden vanden voorschreuē garnisoene den xxviii. der seluermaend. Waer soo sanderdaechs het garni-

soen

soen daeruan weigeringe gedaen hadde, altijts aenhoudende te willen hebben vierentwintich maenden besoldinge, soo het blijct by hun schrift. Daerom wast dat de selue Heer Maenderheer sich gaerzeer verwonderende vanden voornoemde weigeringe, sand hueliden een harde bytende briet, ende sich daermede niet te vreden houdende, verclaerde mondelinge aenden Graue Maurits van Nassau ende senden gheadjuteerden vanden Staten, ende die hem dat deden, dat soo verre hem aenginck int bysondere, hy vand goed datmen soude proeuen de stad by ghebuerde in te nemen, liever dan de prouincien te belasten met een soo trefflicken somme van penningen, naer dat de soldaten sich aenstonts hunnen dienst te willen aenuerden de voorsz. executie: oft emmers dat int voorder handelen niet herwaerts gen, zyen wilde besproken dat sijn excellentie soude mogen gaen inde voorschreuen stadt met de dompagnie van sijne garde, om te gheleyden de gheuangen die geschat souden worden tot hueselijcker betalinge, dat in sulken gestalte hy soude alle neerstigheit doen om de stad weder te stellen in handen vanden voornoemden Heer Graue als eygenaer. Op welck hem doch, naer oppe behoorlijcke relatie van sake, werdt gheseit soo wel van wegen Heer Graue Mauritis van Nassau als alle dandere Heeren ghedeputeerde, niet tegenstaende dat de vianden al doen geen heerlegers ter handen hadde, die het selue gaerne soo hadden mogt daertoe dienstigen tijt ende occasie te vinden, dat het een al te

twyffelachtige saken wat yet te beproeuen by ge-
welde ende daer van den outganck te verwach-
ten, ende van meer te beloven, dat sy gheen com-
missie en hadden. Ander voegen dat de selue Heer
Graue, Baenderheer, ende gedeputeerden van
den staten toghen af vande vloote liggende voor
Gertrudenberg, naer den Hage, sonder dese alte-
ratie te verappointeren, Spadelinge hier niet op
de bevolste, ter cause vanden welke eenige quade
tongen dadden laster den Heer stadhouder ge-
neraal van hare maiesteit, als oft hy so qualick be-
dacht hadde geweest, dat hy niet gedenckende de
honderd dusent periculen daer hy hadde geweest
inde voorschreuen stede inde maend van Meye
voorleden, ende niet aenmerckende de treffe ge-
naren noch wesende voor de poorte, hy soude soo
vermetende geweest hebben dat hy alleene soude
hebben willen beloven het wederleueren der sel-
uer stede, ende daerop den Ridder Wingerd de
hand doen geuen aenden voorschreue Heer graue
Mauritz van Nassau: welcke stad alle de ver-
eenigde prouincien niet goed en vonden aen te
vallen by gewelde: maer met hun vertrecken
schenen die te verlaten, hoewel dat deselue Heer
Baenderheer huer beloefde alle sijne aenstichten
te doene, ons hun te doen genieten, van hun be-
geerte, indien men sijn aduijs hadde willen vol-
gen. Daerin hy hun seide sich te willen laten ge-
binden met sulken genegentheit, om te gelieuen
ende dienst te doē aenden Heer Graue Mauritz
van Nassau ende aenden Staten, als hy gedaen

hadde inden steden van Medenblick, Naerden, der Vere, ende Armude, de welke sy tegen woordelick in hun handen hadden tot hunnen vollen genoegen. Sulk dat om van dese gelegentheden inder waerheit te spreken, het ware van noode datmen vast stonde op de dingen soo die van dage tot daghe verhandelt sijn, vanden welken degene die het voorsreuē placcaet getekent heeft het oock soo openlick qualick onderricht te sijn, datmen moet voorderen dat hy ganschelick handen voerh af draeit, ten sy voorsaecke dat hy dit stuck hādelt door erge boosheit, daer door hy niemant soo zeere en bedriecht als sijn eigen meesters: met welken in stede hondie in grooten acht te hebben, alle de weereld den spot houd, beter vander waerheit onderricht wesende dan hun dienaer is. Inder voegen datmen den luyden een stilswygen moet opleggen van de waerheit niet te mogen seggen: dat is, dat eenige particuliere personen die causa sijn van het verlies der voorschreven stede, sonde dat hueren faute is onwederopzechtelic, meynen sich te verdedigen op den voorschreven Heer Baenderheer van Willugby. Ende dit en is de eerste mael niet dat sulke nydige menschen hebben te vergeefs gesocht te questien de eere vandē voornoomden Heer Baenderheer. Want sy en hebben sich tanderen tyden niet geschaemt sijn actien te lasteren, als oft hy eenige slyncke voornemen gehad hadde tegen de stad Bergen op den zoom, als hy daer Gouverneur was. Waer dat hun voorsz. quaden opset valsch

Medenblick.
Naerden.
Vere.
Armude.

Bergen op den zoom.

valsch ende logenachtich was is daermede claer-
lic gebleken / aengesien dat met perikel van sijn
leuen (God sy de eere) de voornoomde Raedts be-
waerd ghe weest tegen een Conincklicke ende ge-
ringe des Vyands macht / soo dat hier uyt voort baren,
ende verclaren hoe de selue stad heeft alsoen
bewaert geweest, gemerct dat by de dagelijcksche
handelinge der affairen, men siet dat sy gemeen
verlaten was voor het voorsichtelijck verrechten.
Dan van het naevolgende sonder vermaen te
hebben, het is noodich te weten, dat wy de gene-
rale staten, den Raed van state, Graue Maurits
van Nassau ende de staten van Holland dese saken
naerder gelegd hadden in deliberatie van wegen in
den Hage, de voornoomde Gesanten by een ver-
anderinge collegialick verlochde den 17. Junij,
naer Gertruydenberge te willen senden Richard
Allen Engelschen edelman, ende den commissa-
ris Jodocus Hattrunt, soo by de, een verdoch-
tich euen gaullooche te verclaren dienen in corte
dagen voldoen soude hunnen eysch, ende dat sy
middeler tijt sich wolden draghen in alle ghetrau-
wicheit ende crygdiscipline. Soo dan desen tus-
schentijt gedurende de saken van Gertruyden-
berge stonden seer wanckelbaer, ende dat lichte-
lijck daerin een ganssche schuerlinge hadde con-
nen in comen, indien daerin niet behoorlick voor-
sien hadde geweest. Daerom is gebuert dat den
xviii. naervolgende de gedeputeerde vanden ge-
nerale Staten, mijn Heer Graue Maurits van
Nassau, de Heer Raedtpensionaris van Oldenbarnevelt, de
gedepu-

gedeputeerde van Holland ende van Vtrecht
in bysonder, bonden sich voor de stad Gerertruden-
berg. Alwaer soo haer sy aencommen waren, de
gesanten vanden selven garnisoene hun quamen
vinden in hueren schepen, ende overleyden seker
puncten ende articulen strecken de tot een epyde-
ming strydende tot hunder seeckerheit, dewelcke
geteyckt woerde by alle de heeren in deliberatie
van saken, waerdien epydelinge gelaten dan ende
daerdoor volgende, ende gheteyckent by alle heeren
Graue Maurits van Nassau als eygenner der
selver stede ende Stadhouder van Holland, en-
de vanden voorschreuen Heer Raedtpensionaris van
wegen hares maiesteit. Waarnaer men voort schreede
gemoech te verstaen dat sy souden Sondaes en
volden handelen. Soo dan in de voorde apostille
vanden voorgheroerden articlen begrepen was
dat men vanden Ruiteren des selfs garnisoens,
soude een Cornet te peert des maken van hondert
luiden ed de voetvolck vanden selven garnisoen,
de vanden voorschreuen een bende van hondert
ende vyfftich coppen sonder meer, mes condi-
dat de reste vande voorschreuen sich mochten stel-
len onder de Hispanien voorende ten laste van
den Coningh, dat sy te Bergen op Zoom of el-
ders, by een gantsche garnisoe souden worden,
welcke door hun gheseten die gehanden hou-
den opde schepen voor de selve stad Gertruden-
berg, ende de soldaten sich daer voor onderhou
grootelix beschadigt, soo sy seyden, verwonden
den poet: Guldenwelcke gheschiedenis grotelix

zwarichedē, verclarende dat hun meeninge niet
en woas sich te laten scheyden deene vanden an-
deren, aenghesien sy by hun tweeden article be-
sproken hadden dat sy souden blijuen houden het
voorschreuen garnisoen. Daertoe voegende dat
de helft vanden luyden van oorloge niet en con-
den begrepen wesen onder een cornette ende een
vendel, ende dat het hun wesen soude een saike
van groote rosse dienst te gaen soecken in een an-
der garnisoen. Daerop de voorschreuen Graue
Maurits ende staten rypelic gedelibereert heb-
bende, ende siende dat het selue niet en conde ghe-
licht worden dan ter plaetse ende onder de solda-
ten, daeruanmen tgetal niet en wiste, sy stelden
sij totter discretie vanden voorschreuen Heere
Baenderheer van Willoughby, ende gauen daer
van acte aenden selue soldaten gheteyckent by-
den selue Heer Graue ende tsamenlick byden
voornoomde Heere van Willoughby ten verso-
che vanden voorschreuē staten. Dit is het besluut vā
het eyndelinghs tractaet met die van Gertruden-
berg tot dien dage gemaeckt opden schepen voor
de stad. Om dan te commen tot dexecutie van
tselue tractaet, is noodich te weten dat de oprgs-
luyden hebbende contentement gheeyscht door
dese leste apostille, die selue Heer Baenderheer is
vanden vlote gereyst naer Gertrudenberg ten
versoeche van mijn Heere de Graue Maurits
ende den staten, selfs achteruolgende het tweede
article van het voornoomde tractaet: alwaer
(naer de wederleueringe vanden Gyselen soo wel

van wegen den magistraet als banden voorsche-
uen garnisoene, sijn Genade is inde stad gegaen,
seer magerlick vergeselschapt. Ende terstôt naer
sijn aencomste, heeft sulke ordene gheschelt inden
saken soo zeere verloopen, dat den xviiij. der sel-
uer maendt, men heeft begonnen de betalinge te
doene byden Commissarissen Ordinale, Paraets,
ende Watruut, daertoe byden voorschreue Graue
ende Staten geschict. Ende hoewel de voorschre-
uen heer Baenderheer van Willugby hadde moe-
gen pretenderen het gouuernement vande voor-
noomde stad voor sijn persoon, oft in sijn afwesen
voorden voorschreuen Colingsfeld volghende het
derde article des voorseits tractaets, nochtans
om te bethoonen dat hy vry is van alle eergeric-
heit, soo wel voor hem (als sich buiten maten zeer
wel te vreden houdende met de eere die hy van
hare maiesteit ontfanghen heeft, sonder andere
staet te pretenderen) als voor den voornoomde
Colingsfeit, al was hy sijn verbonne, by hem mit
Heeren vanden Rade van Staete gedommitteert
tot gouuernement vanden voornoomde prouin-
cien by brieuen vanden xviiij. Julij, het gouuer-
nement der selver stad te willen geuen aenden
Duerchen Sichem, die groot verlangh hadde om
tselue te verkrygen. Den selven dagh de voor-
noomde Heer Baenderheer verwittigde oock
Graue Maurits van Nassau wesende vande
vlote vertrocken naer Vorcheyt, dat om te re-
ueren ende weder op te rechten de impden van
vorloge in sulcke ordene als behoort (twelcke by

resolutie

resolutie vanden voorgaenden dage men gestelt
hadde tot zijn discretie ten aensiene vanden zwa-
richeden hyden seluen garnisoene getoert) men
niet anders vernoegen en conde de luyden van
oorloge, dan makende een coquette van twee hõ-
dert lancien, ende eene van hondert hakeschut-
ten, een compaignie voetvolck van twee honderd
coppen; ende een andere van hondert vijftich.
Twelke de voornoemde Heer Baenderheer (al
was hy daer toe geauthorizeert soot voren geseit
is) schynt niet te willen doen sonder voorgaende
aduijs vanden voorschreuen Graue Mauritz,
soo ooc de selue Baenderheere niet te werelt aen
en hyng rakende dese reductie ende wederop-
rechtinge vanden volcke van oorloge, oft hy en
hadde alvooren ontfangen twee syne brieuen in-
houdende zijn aduijs alreede van te voren ghe-
communiceert den deputeerden der voorschreuen
Staten, eerst te Dordrecht ende andermael in
den Hage. Maer soo haest hy die ontfangē had-
de hy scheide sich in tvoerck om wederop te rechten
ende reduceren de selue cõpaignien, soo den nood-
den dienst vanden lande ende het onderhouden
van het tractaet verhiesschen, volgende het ad-
uijs vanden voornoomden Heer Graue Mau-
ritz, inhoudende een clausule generale van daer-
in te mogghen disponeren soo voorseit is, soo het
blijcx hyden originalen brieuen vanden xxviii en
de xxx Julii. Wat soo voorhereyd wesende, om
te voorderen eghene datter noch te doene stond
van tselue tractaet, de voornoomde Heere vol-

gende

gende het iij. artiele van het hoochstreuen fraeyheyt
hoochhielt den gheinsoene het bewerp vanden
eed by hen te doen, te weten in sulker forme ende
voegen als gedaen hebben de luyden van oorlo-
ge van het secours vande Coninginne die is aen-
den Heeren generale staten; soo de hoochschey-
commissarissen selue die bewoupen hadden. De
erygsluyden verstaende de name vanden gene-
rale staten riepen ouer hoop beroerlic, seggende
dat sy metten staten niet gecontracteert en had-
den, ende dat daerom in gheender maniere sy en
begeerden hun eed te doene. De selue Heer Mae-
derheer siende dat deen sonderlicheyt niet afgedaen
en was, oft meer viel in gewandere, vindende sich
seer perplex in dese gelegentheden, als deer alleen
weesende, met niemant anders sy gestaet, sonder ge-
dwongen te doen het anderen sijnes bewerp van-
den eedt, achterlatende den naem vande generae
le staten: anderlins het was gehoopen, dat alle
de penningen alreede betaelt ende noch te beta-
len, wesende hoor de hand sonden gheheel ende al
verloren geweest hebben, met quaemschoninge vã
alle de hoor gaende handelinge, ende de persone
vanden hoochmoedige Heer Maenderheer in seer
groot gevaer. Ende hoewel dat de erygsluyden
te vreden waren mit de achterlatinge des naems
vanden generale staten, nochtans de selue Heer
Maenderheer en wilde niet gaen hoort te gaen,
maer stuck terstond de stoppe hoochstreuen bewer-
pen aen Grave Maurits van Nassau, seggende
dat hoor het eerste het was onnoodelick geweest

de luyden van oorloge te voeden te stellen, maer dat te hopen was dat met het tweede sy hun souden latē vernoegē. Daerop de seine Heer Graue ontboden heybende zijn aduijs by uutgedruckte brieuen vanden lesten Julii, te weten dat hy approbeerde de seine veranderinge, verwittigende gesamentlic met de Staten van Holland, dat sy niet goed ghevonden en hadden tgouuernement der stad Gertrudenberg den Ouersten Schenk te geuen, de seine Banderheer ginck voort ende stelde oorsene op tgene datter noch meer te doene stond, een eynde dat de gheheele betalinge ghedaen zijnde aen de soldaten, soo gelickelick ende ten profijte vanden lande als doen mochte (daer toe de voorschreuen commissarissen waren dagelicx onledich) de seine Heer Banderheer sonde mogen voorcommeren tot besluytinge soo van de voorseroprechtinge vanden compagnieen als het afnemen vanden eedt, volgende de commissien die hy daer van seer breed hadde, soo geseit is. Tgene datter noch resteerde te doene scheen te bestaen eenige afweerdinge: maer alsoo de beloofde penningen niet ter handen waren, ende dat seine de voorschreuen penningen, als hadden sy geseit geweest, niet genoechsaem waren om alle die luyden vā oorloge te voldoene, soo de commissarissen verordent tot de seine betalinge mogē nochtans sonder schaede betuygē, daer dese Gemeente verschoonde mijn Heere de Graue Maurits van Nassau, den Raed van state, de staten van Holland ende den gheheelen van Doorderecht etc verschoyde, te eynde

daerin verstond worde vooruen, sook blijck by
syne hieuen bladen ii. iii. b. ende bi. Augusti daer-
na volghende. Daerop Graue Maurits, neer
voorgaende communicatie metten Staten gae
in andwoorde dat de penningen niet ter hand en
waren, ende dat hy daerom seer verfochte dat de
voorschreuen Heer Baenderheer soude willen
handelen metter magistraet van Geertruydenberg
ende Dordrecht verscheydelick, op dat sy souden
de reste willen voorderen, ende dat de Staten
van Holland sich sterck ghemaect ende verand-
woordt hadden de selue penningen weder te be-
talen. Welcke hieruen volgende, de selue Baen-
derheers begonde te negotieren, ende bede sulke
neerstigheit, dat daer desen middel de gantsche
betalinge voldaen wesende, hy voortmeer volgh-
de de voorgaende eenstemmie tot wederopsechtinge
vanden conspiratien, hier voorde den eed doen
daer toe verfocht, die Graue Maurits van Nas-
sau niet alleenlic gesupplieert hadde, maer bad-
de oock daer toe summelic gesonden een generael
pardoen voor sijne gantsche, tsuele hun van
wegen den voorschreuen Heer Baenderheer voorts
opde strande voet ouergelet, volgende het eerste
artickel vanden voorschreuen tractaet. Hier bed-
by de voorse handelinge deser saken, dienen mach
doen blijcken by alle ende yegelicke de bestoffen
hierbouen vermelt, die noch al te weten sijn. Soo
dat het is een wonderlicke dinge datmen de mee-
reit will opebaren tegen de waerheit, dat de seine
Baenderheer de voorschreuen wederopsechtinge

hãden combatguiten ghedaen hadde na ſynen
wille, hier dienende van eedt doen tot huyre bel-
door zijn eigen mutwilicheit, ghehouden dat by ſyne
commiſſien ende reyne actien de contrarie bly-
ken mach. Waer nadenmael het gemeyne volck
door deſe allegatien wel ooordeelen can vander
waerheit, mẽ behoeft daer vã oflet meer te ſpre-
ken. Noemt boven alle deſe beſondere ordonnan-
cien, naer de welke de ſelue Baenderheer ſich ge-
reguleert heeft, noch iſſer bouen dien een acte van
bedanckinge ende beueſtinge van zijn reyne ac-
tien, die Graue Mauritz van Naſſau ende de
Staten van Holland ſalueerlijc hen gegeuen heb-
ben door zijn vertreck vande ſelue ſtede, de welke
alleene can houden ſtaende zijn eere ende goed
gerucht ouer alle de weereld. Des te meer dat
de voorſchreuen Graue ende Staten ſeggen in
de belyden inde openbaricke beſluytinge den ſelue
acte, ſoo ſy te voren gedaen hebben by andere be-
wyſen dat de ſelue Heer Baenderheer ſich heeft
gebeuuet tot paſſieren der voorgemelde alteratie
tot hunne ſeer eernſtige verſoecke, hopende dat
hare Maieſteit van Engeland ſelue ten beſten
nemen ſal, aengeſien dat door zijn goed beraet de
prouincie van Holland, ende navolgelic alle Land
daer van ontfanghen hadde een ſoo merckelicken
weldaet. De Heer Baenderheer ſich ſtandes voo
eerlich bedanckt, ende aenuerdende dat Graue
Mauritz vã Naſſau ende de Staten van Holland
haddẽ dẽ Ridder toeſeyde hoe wel dat het naer
volgende het tractaet, geſloten tuſſchen Hare

geeft tegen de waerheit dat deg Baenderheers
beloffte soude voorgheg aen hebben het tractaet
gemaect met die van Gertruydenberg: aengesien
dat hyden tort wesende soo claer als hy is, ende
verberet met de voorschreuen onmenschandiche-
den, de plompste menschen hander weereld oner-
ugen van alle regieringe, connen lichtelic oorde-
len dat de beloffte banden Baenderheere van
Willugby heeft gheweest den butganck van alle
de handelinge, die hier aenlien heeft tot het voor-
gaende tractaet. Voor den tijt deg welks trac-
taets meenen ghenoech voor deren door de voor-
gaende ghelegenheden, dat de voorschreuen we-
derleuringe des stads niet en heeft connen ghe-
schieden. Wenet daernaer doenelic ghebreeft men
sal dat oorderen by het navolgende. De Heere
Baenderheer van Willugby dan, door Gods ge-
ende de saken soo verre belepd hebbende, alsoo dat
by inde stad gecommen was, ende seer begeerlick
te achtervolgen den daet ende voortganck van
zijn reyse aenden, naer dat hy hadde doen in der-
geuen de wapenen aenden magistraet ende ghe-
meynen borgers der voorschreuen stede, voor wel
dat het voorschreuen tractaet door hem niet en
bermelde, gemerct dat de dienst van hare maet-
teit hem elendelick, benemen van dese ontrent
den 6. Augusti inden dage, om door zijn ver- Augus-
wesen altijt te beter doen tot ghen soo verre tus.
in hem was de regeringe des stads van state.
Maer soo de breese van Bergben op gomende
van Oostende noch niet gans gherp en was,

 mart

maer volck dagelijcx langs te moer, tot cause dat
de vloote van Spaignie was voor hand, tot dese
oorsake vandinen goed dat zijn Genade terstond
soude reysen naer Middelburg om van daer op-
dye te stellen, totten saken van dese twee steden,
soo den noot soude verçeesschen. Hoewel dan
daertoe van noode hadde de luyden van oorlege ter
hand gereed, ende soo vele te meer, want hare
maiesteit alreede ontboden hadde naer Engeland
dusent soldaten onder thevel vanden Overssen
Worgan, daer om de selve Heer Vlaenderijeer
ontboodt metter spoed den 7 Augusti of daer on-
trent twee hondert peerden uut der stadt Ger-
trudenberge om die te gebruiken in noode. Ende
daer was seer groote apparencie, dat de selve
twee hondert peerden mosten uutrecken, daer
van oor vele verhortingen gedaen waren in ver-
schyden oorden. Maer soo de meninghen quame
dat God den Heere de overhandinghe gegeven
hadde de Coninginne van Engelandt tegen den
meerderen deel vande vloote van Spaignie, ende
dat het overschot ghevlucht was naer de noordsee-
sten, die vanden Vaderlandtschen gemeenen dene-
kende dat het gedaen gewaer was veere worth,
verblijdichden sich by hueluen vande rust Augusti,
alleegerende dat daer noch een victorie was
te behalen tusschen hen ende de Duynerie, te
verdienen d'eer van ghetrouwicheit die sy begeert van
dachten te hebben voor alle andere soeurtoogen, ende
heit vande selve inwoonders ende de hunne: welcke ghe-
daen sy souden sich laten gebruiken alsoomme daer

sy

sy bevolen souden zijn soo wel om den dienst van
hare majesteit als vanden vereenichden prouin-
cien der nederlanden. Hangende dese saken; de
Heere Baenderheer van Willugby siende de stad
Oostende voor die tijt verlost van een waerschyn-
lieke belegeringe door de ouervalluninge der
voornoomde vlote, reyste van Middelburg naer
Bergben op den zoom in t'beginsel des maend
Septembris. Van waer hy verwittichde mijn
Heere den Graue Maurits van Nassau den tiij-
der seluer maend, hoe hy gewaerschuut was dat
de stad Gertruydberg noch niet gantschelick ver-
seeckert was ter cause vande vreese der soldа-
ten (want de vreese der straffe quelt altijts de
gene die misdaen hebben) ende dat hy daerom
goed vand daer eenen crygsraed te verordenen,
om al schoonekins de crygsluyden te winnen, ofte
anderlins dat het scheen dat de selue stad soude
blyuen een kuul der vrybuters. Indien naer dese
ghelegentheden ende onderrichtingen de voor-
noomde Graue Maurits ende Staten aldaer
geeuen crygsraed verordent en hebben, sy mogen
dat sich seluen wyten: soo vele te meer dat nie-
want vanden ijueren, naer dat het tractaet vol-
eyndiget was, sich genoeden heeft binnen der sel-
uer stede, noch selfs met den voornoomden Heer
Baenderheer, om hem by te staen in soo schoo-
een lasch, noch daer naer omte handel en met den
crygsluyden inzake beloofftheit, om hun de vryaе
te benemen, ende hun te indueren te bewaren
een stad daer soo vele aen gelegen was soo van de

Septem-
ber.

eedtge als om den landen. Want wat mochte de
selue Heer Baendenheer meer doen dienende tot
een goede regeringe inde selue stede, dan den ma-
gistraet ende gemeyns borgeren hun wapenen
weder te geuen voor zijn vertrecken van daer,
hoe wel ongetwijfelt dat het tractaet sulcx niet me-
de en brocht. Ie seggen daer naer te ontbieden dese
twee honderd peerden, soo hy naerder gheleegent-
heit gedaen hadde. Voorwaer dese hue omstan-
dicheden zijn soo buytenemende dat een yder sich
mach wel verseeckert houden dat hy gedaen heeft
zijnen schuldigen plicht. Aengaende het bijslaen
der daer van het voorschreven placcaet vermelt,
hier wordt alleene gheseit om lange reysen te
schouwen, dat sulcke moyte bekeed en was ten
dienste van hare maiesteit, mengelden dat het van
daer getrocken was te verdienen vanden staten
ende den lande, het een deel gheduerende de bele-
genthede van Bergen opden zoom, ende het an-
der deel in Zeeland. Wat er noch meer reserve
salmen mogen leggen in lastel voorwaerden, te weten,
dat de Prince van Parme, verdoet zijnde zijn
hope in Vlaenderen, van de aencomste vande vloote
van Spaignie, alreede gheslagen soo gheseit is,
hebbende belegert de stad Bergen opden zoom,
met soo gewoelige een heirlegere, dat menige ta-
ren daer te vooren hy dergelicke gheen gheslaa-
en hadde: de voorschreven Baendenheere was
alsdaer steeds bedacht gevonden tsedert den xx. dag
Septembris tot ende met den xiij. Novembris
daerna volgende. Hangende welcken tijt de selue

Heer Baenderheer int beghinsel soude belegerthede band goed van Gertruydenberg te ontbieden hondert soldaten te voet, tot hulpe vander stad Bergen opden zoom. Waer soo sy groote zwaricheit maecten dat te trecken soo wel om dat den viand soo naer Gertruydenberg was, als om de rechtueerdige vreese die sy hadden dat men hun niet en soude hebben toegelaten wederom in hun garnisoen weder te keeren, als de belegertheit soude gelicht zijn, twelc soude ganschelic geweest hebben tegben het contract met henlupden ghemaect, daerom was de voornoomde Baenderheer verorsaeckt hun te belouen hare wedercomste. Inder voegen dat na de aencomste van dese soldaten die wel de ernarenste waren van alle den hoop, ende door daencomste van andere ontboden van Oostende, van Vlissinge, ende Vriele, selfs oock door het secours dat hare maiesteit beliefde te seynden inde maend van Octobre, de selue stede werd bewaert. Het voorschreuen placaet seght hier dat in thegin sel van Nouember Grane Mauritz van Nassau ende sommige deputeerden vanden staten brochten den selnen Baenderheer van Willugby in memorie ende vermaenden hem van zijn belofte, ten eynde hy in conformiteit der selue, de voornoomde stad soude nederstellen in handen des voorschreuen Graefs. Het en was voorwaer geen nen noot hem suic te vermanē, gemerct dat door de voorleden gelegentheden, openlick blijct dat men tselue noch niet en hadde connen uytrichtē.

Octobre.

Nouember.

Want hoe conde men waerlijcxnelic dese saken volcommelic beleyden gebuerende de belegerthede van Bergē, alsdoen de voorschreuen Graue Maurits van Nassau, de gedeputeerde vande generale staten, ende de Raed van State waren als vernaghelt int land ter Tole, om tselue te beschermen, ende te aensien het voornemen des vyands in zijnen leger voor Bergen, daer de voornoomden Heer Baēderheer van Willughy, wags als verpand metten meestendeel vanden cryghsluyden van hare maiesteit. Gewisselic alle de gene die van gesonden oordeele zijn, sullen seggen dat het onmogelic was, oft men moeste de stadt van Bergen opden zoom verliesen, ende verwachtē wat vā sulcken verliese moeste volgē, sonder intsselic yet but te richtē tot Gertrudenberg. Hoo dan de goede God wilde dese twee plaetsen bewaren, het is geschied dat in dese gelegentheden het groot geschut vanden vyand wesende deg snachts weeh gheuoert vanden Noordtlick, mijn Heeren de gedeputeerden deg Raeds van Staten, de gedeputeerden van Holland ende Zeeland vonden gheraden but het land vander Tholen sich te begeuen binnen der stadt Bergen opden zoom (want voor het wechuoeren vande artillerie deg vyands de cruyere van Uolmar was veyl) onder welcke gedeputeerde de voornaemste waren M. Jacob Walbe raed van staten, Galpar Uolberge raed van Zeeland, ende M. Jan Barneueit aduocaet der staten van Holland, die buytenmate seer aengenaem waren den voor-

voorschreuen Heer Baenderheer van Willughby, soo wel om hun sonderlinge qualiteiten, ende de staten die sy bedienden, als ooc om dat sy aengecommen waren in een tijt datter hope was van een toecommende vryheit ter cause van het vertrecken des voorschreuen geschuts, door welcke oorsake den noenmael werd gehouden in het hof banden voornoomde Baenderheer met meerder vrooylicheit. Ende hoewel den tijt ende de omstandicheden der saken wesende, noch voor de hand, niet en verhieschen eenige andere materie te ontgonnen die hadde mogen verachteren de oydenninge dienende tot wederstädinge des voornoomde belegertheits, aengesien de leger noch niet en was opgelicht van voor de stad Bergen opden zoom, soo het noch niet en geschiede th en dagen daernaer, het gebuerde nochtans dat de voornoomde Barneuelt na den middach dede groote clachten vande vreemde handelingen des voorschreuen garnisoens van Gertrudenberg, alegierende dat geduerende de belegertheit sy eenige coopmanschapen genome hadden gestuert tot vyands land, ende in sonder tot Breda, Roolendale, ende omliggende plaetsen, daer van het recht vanden licenten betaelt was. Daerin sy hadden gedacu tegen de resolutie ende prononcie van myn Heeren de generale staten, ende dat sy daerom moesten beruft ende gestraft wesen naden eysch vande sake, twelke nochtans sy seyde men niet ghemackelick doen en conde, ten ware de selue stad wederom gestelt ware onder

de gehoorsaemheit der staten. Tot welken eynde hy versochte den voorschreuen Baenderheer van Willugby sich te willen gedencken synder beloften, ende dien volgende de selue stad wederom te stellen in handen vanden voornoomde Heer Graue, oft hy gebreke van dien, dat hy ander middel wilde om die wederom te bringen onder het gebiedt der selver staten: dese lieuer hebbende dat de selue stad viele in vyands handen, dan dat sy soude blyuen in sulken staet. Doch soo dese redenen werden indiseretelick uytgesproken met luder stemme, ende genoech door verbitterheit ende toorne, so haest als de cruygsluyden van Gertrudenberg daer van verwittight waren (want daer warender noch hondert binnen Bergen op zoom, soo voorseyt is) sy en hilden nooyt meer op, naer dat het heir vanden vyand vertrocken was, tot dat sy wederom waren in hun garnisoen te Gertrudenberg, niet tegenstaende alle goede vermaninge die de selue Heer van Willugby hun daertegen gedaen hadde, de welke onder hen niet meer plaetsen en grepen soo sy plagen. Gemerckt dat de voorschreuen Barneueld sprekende inder voegen soo geseyt is, hadde zijn Genade gans zijn geloue doen verliesen: daertoe gevoegt dat zijn Genade en conde in dese saecke anders niet doen dan met vermaninge: want voor hun uuttrecken hun beloofde voor eye weederkeeringe binnen der stad. Soo dan des vyands leger opgelicht was van Berghen den xiii. Nouembris als geseit is, ende datmen de beste orde-

ninghē gestelt hadde dat mogelick was tot de reste naer tlichten vanden leger, de voornoomde Baenderheer heeft sich begeuen binnen der stad Vtrecht, daer de Ridder Wingfeld Gouuerneur van Gertrudenberg, oock lekerē tijt geweest hebbende tot Bergen gedurende de belegerthede, hem is commen vinden den xix. der seluer maend, ende heeft hem verhaelt dat de crygsluyden van Gertrudenberg, den meerderē deel waren gansch veerdich om wederom te meuten, ter cause vande redenen die de vernoomde Barneuelt openbaerlick gehouden hadde tot Bergen. Daeruut men niet anders en conde bemercken, dan datmen met hen niet trauwelick gehandelt en hadde in Julio leestleden, aengesien de voorschreuen Staten (soo de voornoomde Barneuelt hadde gheseit) verstonden de voornoomde stad wederom in hun handen te hebben, om daer ander garnisoen in te stellen soo sy meenden tegen het tweede article vanden tractate. Daerom sy oock wilden sien ende letten op hun verseekerthede. Soo haest als de Baenderheer hier van onderricht was, hy sand strax den seluen Ridder Wingfeld in zijn gouuernement, soo wel om te voorcommen alle ongemacken die hadden mogen geschieden duerende zijn afwesen, als ooc om den garnisoene te verclaren, dat sonder aensichou te nemen opde voorschreue redenen, sy wilden steeds voortgaen in goeden ende getrauwen dienst te doen, ende soo verre zijn Genade aengynck, hy en hadde niet soo te herte, dan te doen ende voorde-

een by de generale staten in tijdende stonden, al
dat hy tot volcommen der voornoomde tractate
meende te dienen ende behoozen. Welck rapoort
byden voornoomde Wingfield ghedaen, hoe wel
dat het hun eenichsins aengenaem was, soo en
hebben sy nochtans niet nagelaten de borgerie
van Gertrudenberge te perswaderen hun wape-
nen af te leggen om hun versekertheit, soo sy sey-
den: want die misdaen heeft is weynich sonder
achterdencken. Sommighe lasteraers, staende
opde woorden vanden voorschreven placcate, en-
de siende dese onderhandelinge geschied te Doz-
drecht, en schamen sich niet naertelic tegen de
waerheit te seggen, dat al dit gebuert is by voor-
gaende cõsente vanden voornoomde Heer Baen-
derheer van Willugby. Waer hoe seere sy hun
misgrypen in hun fantasien is alle de weereld o-
penbaer ende cond gemaect door de seyndbrieue
van synen Genade aenden voornoomde garni-
soene geschreuen den xxb. Nouembris, daerby het
voorgaende hun voorsien is soo seere ghelastert
als men menschelic soude connen doen, met uytge-
druckten beuele van wegen hare Maiesteit den
borgers wederom te geuen de wapenen die men
hen van te voren afgenomen hadde. Welcken
volgende, indien sy niet gehoorsaem gebeeft en
zijn, dat moet toegeschreuen zijn de hoochmoedi-
ge woorden des voornoomden Barneuelts ge-
houden te Bergen opden zoom, met den welken
hy heeft den crygsluyde wederom sulken een baer
inden cop geiaecht, dat hy de raise is van al het

quaed

quaed dat daer na gevolgt is. Boven dien hebbe ick dit gevoech claer ende bekent allen menschen van goeden gesonden oordeele, datmen niemand en mach lasteren by soodanige verre gesochte bemoedingen ende dunnesandicheden, na datmen by anderen middele de waerheit doet blyeken. Want soo doende, men mochte houden staende dat Barneveit die het placcaet met zijn paraphe ende name onderteyckent heeft soude de meeste verrader vander weereld zijn, om datmen seght dat hy geschreven ende belooft heeft aen Richardot president vanden Raed van state des hertochs van Parme, dat hy soo regeren sal de saken der vereenichden prouincien vanden Nederlanden, dat deselve landen wederom vallen sullen in des Conings van Spaignien handen. Want overleggende alle onnuetsandicheden ende bemoedingen, soude men connen begeeren eenige geschiedenisse van beter ende claerder hoon, dan synen werck in te gaen. Te weten uut te putten de schatten ende treso[illegible] der voorschreven prouincien, de soo seere ten achter zijn soo alle de weereld weet, doende heymelic eenen veltleger oprechten soo terzee als te lande, om te bespringen eenestad wesende int verbond der generaliteit, leydende als opden vleyschbanck alle de beste opgeluyde ingesetenen lande. Alsoo can genoech bevonden worden, dat raedende aduits de luyden van sodoms vanden lande verlyeten de schansen ter zeesse vanden hyand voor Gertruydenberg, sonder deselve te slechten ende plat neder te werpen, ende wat

redenen

redenen hem beweegt hebben, den Graue Mauritz van Nassau niet toe te willen laten te accorderen met het garnisoen der voorschreuen stede, als de Schout ende Predicanten van Gertruydenberg biddende om barmhertigheit ende genade, presenteerden aenden seluen Graue redelicke conditien van wegen de borgerie ende garnisoene. Waerom en heeft Barneuelt dese presentatien niet willen aenneerden, dan alleenlijt om den byand dienst te doene, ende met eenen wege sich wreken vande stad van Dordrecht, tegen de welke in bysondere hy gedragen heeft ende noch draecht haet ende byandschap, ter cause dat de selue stad heeft altijts de Coningimme in groote acht gehad, ende niet goet gevonden alle de actien van etlicke die sich seggh en ghedeputeerden der staten van Holland, namentlic ooc niet dese roekeloose ende qualick bedachte beleegertheit? Ten anderen de ervarentheit betboont nu wel dat Barneuelt eenen merkelicken dienst gedaē heeft den Coning van Spaigne, als hy heeft willen houden staende menichmael in publike vergaderingen, ia selfs openthc verclaert eenige hertzendienaers gedeputeert van wegen de heren van Holland inde zomer 1587, dat het een groot abuys ende seer schadelicke dwalinge was, te meynen dat de vereenigde provincien niet machtich genoech en waren om sich selfs thooft op te houden, bewaren ende beschermen tegen den gemeynen byand. Seggende dat sy daertoe sterck, ricke, ende geweldich genoech waren, ende geene

nood en hadden van het secours vande Coninginne, noch hulpe van eenich ander Prince ter weereit. Men siet nu hoe desen raed heeft het gansche land ghebracht in een grouwelicke verwerringe ende meuterie van soldaten, gebloot van alle autoriteit, van raed, van hoofden, luyden van oorloge, van penningen, ende veracht ghemaert van alle zijn nabueren. Dat dan de daden van Barneueit ouer een commen met zijn voorschreuen brieuen, dat mogen oordeelen alle politike luyden. Het tselue machmen seggen vanden Greffier Cornelis Aerssens geteyckent hebbende tvoornoôde placcaet, om dat hy eertijts heeft onderlocht gewoest ende achterhaelt van verraderie, selfs opgeschorst van zijn officie ende ghedaen bliuen in zijn huys inde stad Utrecht, om dat hy geschreuen hadde, ende ouer ende weder verstaud gehouden metten vyand, ende namentlick metten magistraet der stad Brussel, hem belouende dienst ende vriendschap te doene. Sonder dat het nood sy meer in bysonder te verhalen in wat wyse hy noch van te voren heymelic zijn huusvrauwe hadde gesonden binnen Antwerpen onder de name van een ander vrauwe, om te beter grond te leggen tot zijn correspondentien, met seker passport dat hy tot dien eynde hadde doen expedieren ende selue onderteyckent. Waer om voorder te vervolghen datter noch resteert, ende te verstaen de presentatie gedae by den Ridder Norreys ende de comste inden Nederlanden vanden Heer Bodley Raed van state daervan

tvoor-

thoofnoomde placcaet vernuelt, men moet inden
eersten weten, dat de selue twee personagien, om
de staten die zy bedienden, mochten oft en mocht-
ten niet doen eenige voorderinge, op twee wy-
sen, te weten oft by vermaninge, oft by wege van
dade. Aengaende de vermaninge om de selue
stad van Gertrudenberg te doen wederkeeren,
het is alreede bewesen, dat die te vergeefs was,
ter cause dat door de voorschreuen verpeninge
van Barneuelt, het garnisoen al gaf het gehoor,
nochtans weygerdet geloue ende trauwe te ge-
uen, alsoo dickmael allmen hun quam eenige sa-
ken voorhouden, houdende sich genoech verse-
kert, dat men hun wilde bedriegen ende abuseren,
soo de voorschreuen Ambassadeur Portreys heeft
waer gheuonden metter daed, meenende van
daer eenige soldaten te trecken om den dienst van
Portugal, volgens het voorgaende aduijs ende
raed die de selue Baederheer tot dien eynde had-
de gegeuen. Aengaende dat het niet te rechte voor
gewald, men hadde niet goed gheuonden gedue-
rende de voorschreuen alteratie: ende oft moge-
lick dē raed verandert hadde geweest, nochtans
en mochte sulx niet geschieden duerende de bele-
geringe van Bergen opden zoom, om de redenen
voorschreuē. Ende sulx te doene naer dat de belt-
leger vāden hand opgelicht was, metten eygē-
luyden die de voorschreuen belegeringe verdrie-
gē hadden, daerby gevoegt dandere die geweest
hadden int land vander Tolen, ganschelick ne-
dergeslagen door de regenen ende stormen, dat en

werd noopt voorgehouden: wesende gantsch gewis dat de voorschreue Ambassadeur noopt verclaert en heeft van hare maiesteit last ghehad te hebben eenige stad metter generaliteit verbonden te belegeren: maer te versamelen, volgende zijn instructie seker getal crygsluyden, om te voorderen den dienst van Portugal. Ende al hadde hy schoon sulck last gehad (dat neen) soo is nochtans dat (naer de lichtinge van des vyands leger van Bergen opden zoom) de leger des Princes van Parma wesende voor Wachtendonck tot den xxviii December dat de selue stad verloren werd, gaf soo vele wercks voor de hand, dat men geen moete en hadde Gertrudenberge aen te vallen, al hadde men dat willen doen met gewald, ende alsmen eest heeft bestaen te doene naer het vertrecken vanden seluen Noorreys, met heymelick ende sonder de wete vanden Heere van Willugby stadhouder van hare maiesteit, ia oock sonder wetenschap vanden raed van staten, ende navolgelic tegen het tractaet met hare maiesteit gemaect, men heeft den vutgangh gesien. Nu dan om het surplus te verstaen, het is gheuuert dat inden maend Januarij 1589, daerna volgende, seker clachtinge commen zijnde ter kennisse vanden seluen Heer Baenderheer roerende de contributien des lands van Breda toebehoorende me Jonchuau van Oraugie, daerin die van Gertrudenberge sich seer onnoordelick droegen, soo men seyde, zijn Genade sand straer derwaert seeren zijnder huysgenooten, die kennisse hadde dese

Wachtendonck December.

Ianuarius 1589.

saken weder op te richten indien daer eenich
mangel oft ghebreck in was: daerin soo verre
voorgegaen werd, dat alle de clachten vphiel-
den, ende dat boven dien de huysvrouwe des de voor-
noemde Jonckvrou van Oyanghe noch hadde bin-
nen Gertrudenberge naer het gouvernement
vanden Graue vã Hohenlo, haer werden weder
om gegeuen soo sy begeerde tot haren genoegen.
Wat mochte de voorschreuen Raedsheere van
Wellingdy meer doen? Voordaer, niet met allen,
Dese saken gedurende (soo het placcaet segt) het
garnisoen sende dat de cõtributien die sy in han-
den hadden niet en mochten strecken tot hun be-
talinge ende dat den tijd nakende was, te weten
in den aenstaenden Februario, dat men hun moeste
geuen hun afreckeningen ende voldoen dat ter ge-
wack tot hun betalinge, volgende het voorschre-
uen tractaet met hun gemaeckt, sy verwilcoden
etlicke vanden magistraet der seluer stadt sich te
willen vervoegen inden Hage, om alle tgene
voorschreuen van hueren wegen te verhoonen
mijn Heeren den generale staten ende den Raed
van staten, om daer in ordene te stellen soot be-
hoort. Daerin de voorschreuen vanden Magi-
straet handelden soo behoorlick dat den 17. Do-
ctob. Januarij sy vervregen voor het selue gaende
soen seer goede ende vruchtbare resolutie: te we-
ten in dese substantie, dat de Staten ende Raed
van state der vereenigde prouincien der Nede-
landen waren vander meyninge alle redelicke
voldoeninge te geuen aen die van Gertrudenberg

thien dagen naer dat de eerste ses maenden soiden verualleu zijn, die eyndigen moesten den xvi. Februarij naevolgende. In gelijcfoꝛmicheit van welcke, de voꝛnoomde Graue Maurits ontbood hun ooc by bꝛieue vanden xxviij. deselfs maends, datmen hun al billick vernoegen soude gheuen. Hangende dese saken, de seine Baenderheer van Willugby (hebbende een reyse gedaen naer Vlissinge, ende naer zijnwoederkoꝛste sieck gevallē zijnde) sielde steeds oꝛdene ten besten dat het doenelic was, niet tegenstaende zijn crancksheit (om te voldoene den bevelen haers maiesteits ende den dienst vanden lande) te senden naer Engeland de oꝛlochschuyten geschict totten dienst van Poꝛtugal deen naer dandere, ende namentlick de ruiterē dieder noch ouerschoten, daerin hy voorgenaren is in sulken vuyt soo den daet seine bewesen heeft. Ende dit was ganschelick alreede volbꝛacht, wanneer het gelieffde hare maiesteit hem te bereeren met haer bꝛieuen, daer doꝛ hem toegelaten was (volgende het ioꝛig vernolg dat hy daer om ghedaen hadde) te moghen reysen naer Engeland voꝛ sekeren coꝛten tijt. Ende alsoo dese bꝛieuen vermelden des stadts Gertrudenberg, ende dat hare maiesteit begeerde datmen met het garnisoen soude discreetelic handelen, daerom was het, dat de voꝛnoomde Baenderheer, hebbende de seine bꝛieuen doen oversitten in Franchois, gaf het extract ouer aende generale staten den xviij. Februarij, met schꝛiftelicke memoꝛien van synen voege daer toe dienende.

Februarius.

biddende dat den generale Staten soude gelieuen te willen berasbslagē, hoe dat men den voornoomde garnisoene soude mogen contentement geuen, presenterende tot dien synde zijne dienst, met seer vriendelicke verclaringe, dat hy daerin sameṫlick met sulke Heeren als hun souden gelieuen te deputeren but hun vergaderinge ende but den Raed van state, hy sich soude daertoe voegē met sulken yuer, goeder trauwe, ende genegentheit als hy altijts gedaen hadde om den dienst haers maiesteits ende vanden landen. Waerop de voorschreuen Staten, hoe wel sy oorsake hadden, om te vreden te syne met de begeerte ende goede wille van hare maiesteit, selfs van daertoe te laten gebruken den voornoomden Baenderheer, nademael dat hy om te voldoene haer maiesteits beuelen ende synen schuldigen plicht, presenterende synen dienst, ende te meer dat sy alreede geresolueert hadden den voorleden 22. Januarij, alle billick contentement te geuen den voorschreuen garnisoene, bondē goed tot dier stonde hun geen antwoorde te geuen. Twelke hem beroorsaeckte hun anderwaerf memorien ouer te geuen den 27. daernae volgende strockende totten selue eynde. Op welke memorien hem was gegeuen voorapostille gantschelick strijdende tegheu de resolutie genomen den 22. Januarij voorleden, dat de gedeputeerde der generale Staten niet gramtoorsteert en waeren van hun meesters om te handelen met den voornoomde garnisoene van Geertruydenberge, soo veele te min dat de selue Baenderheer,

heer,

heer noch niet voldaen en hadde zijne belofte, daerby hy belooft hadde de selue stad weder te stellen in handen van Graue Maurits van Nassau. Daertoe voegende, dat sonder die selue belofte de landen niet en hadden behoozen te betalen een soo treffelicke somme van penningen, met welke penningen men hadde wel moghen doen veel merckelicker dienst an hare maiesteit ende anden landen. In welke resolutie ooc niet vergeten en waren de festen inde selue stad gebuert. Op welke apostille de voornoomde Baenderheer weynich daghen daernaer gaf andwoorde inhoudende in corte hoe men ghehandelt hadde vanden beginne totten eynde met die van Gertrudenberge, soo hier boven verclaert is, doende ooc blycken dat hy maer en hadde gheweest een derde persoon, voorsien van vele commissien om partien te vereenighen, de welcke sonder zijn tusschenspreken en souden nemmermeer vereenicht hebben geweest, de saken wesende gecommen tot sulke vierste nood by ghebreke van betalinge die de staten behoorden op zijnen tijd gedaen te hebben, ende dat hy om sich te laten gebruken tot het maken van sulck een accoord noch anderssins, en hadde nooyt van hueren zijde ghecenige stoffe ontfangen daer voor hy hadde mogen gebracht wesen om de selue belofte te doene. De welke, het is verre van daer dat sy soude gedaen wesen voor het contract metten garnisoene van Gertrudenberge gemaeckt, daer ganschelic teroont sien sy lange daer naer gedaen is, soo

men

men liet by den feet die sich refereert in dudelicke
woorden tot de belofte die mijn Heer de Graue
maurits van Nassau van te voorzen den soldaten
des voorseits garnisoens gedaē hadde, als hy het
selue tractaet besloot tot behoudenesse van hun-
nen leuen, hunsurauwen ende kinderen. Verclā-
rēde ooc de selue Baēderheer in zijn antwoorde
den arbeyd ende neerstigheit die hy gedaen hadde
om weder op te rechtē de steden ouergecōmen in-
de voorschreuen stad, alsoo menichmael als sy tot
zijnder kennisse gecōmen waren. De selue Baen-
derheere dan by deser resolutie alle hope verloren
hebbende dat de staten in toecommenden tyden
souden willen handelen met die van Gertruden-
berg, om voor te commen een seer waerschynige
schueringe ende affonderinge, in gevalle het gar-
nisoen hadde verwittight geweest van sulx aller
onmeginck, nam zijn repse naer Engeland (om
niet na te laten dat raerste de beuelen vande Co-
ninginne synre meesterisse) door Gertrudenberge,
daer hy de zaken vant rebelle wel gestelt, ende dat
het garnisoen verwachte vernoeginge volgende
de resolutie vanden xxv. Januarii voorschreuen,
welken volgende de selue Baenderheer (sonder
verhael te maken vande leste antwoorde die hy
vanden staten ontfangē hadde) dede soo groyen
de goede hope die de ooriodschuyden ingedroncke
hadden, dat hy se soo verre leyde (niet tegenstaende
het achterdencken dat sy gehad hadden van zijn
Genade) dat tot syner ernstiger versoecke, sy be-
loofden onder hun handteyckenē te willen quitt

sthelden ende verlaten alle contributien ende generale middelen sonder onderscheyd soo wel in de voornoomde stad als ten platten lande, om daer door te voorcommen alle voordere clachten, ende te doen blicken aen hare maiesteit ende aen allen anderen dat sy gheen meesters en wilden wesen vanden contributien ende generale middelen vanden lande. Verclarende samentlic dat sy te vreden waren dat een tresorier oft twee souden verordent zijn om daer van den ontfanck te nemen, nademael sy anders niet en begeerden dan hun afreckeningen ende betalinghe van ses maenden te ses maenden volgende het tractaet, soot blijct by hun originale verclaringe overgegeven aenden voorschreven Baenderheer, om die hare Maiesteit te kennen te geven, op dat haer soude gelieven daer van te verwittigen die van Vordrecht naergelegen stad, angesien sy anders niet en begeerden dan goede gebuerschap ende vriendschap. Dese saken soo geschied zijnde, ende de voornoomde Baenderheer soo wel voldaen zijnde dat hy de saken gebracht hadde tot sulke eene moderatie, begonde te seylen van Gertrudenberg naer Middelburch in Zeeland den derden Martij. Van waer, naer dat hy orden ge-
Martius 1589. stelt hadde op seker saken die alleene de Engelsche natie aen gingen, vertrack na Vlissinge, om sich te scheepe te begeven naer Engeland: maer also by mangel van goeden wind zijn Genade werd geoorsaect daer noch eenigen tijt te vertoeven, de tydingen quamen daer den 20. Martij

dat

dat mijn Heer Graue Maurits van Nassau ende de generale staten hadden de stad Gertruydenberg belegert. Waer van de voornoomde Baenderheer seer verwondert, sand wtieuen met eenen expressen bode aenden voorseyden Heer Graue Maurits, hē ontbiedende, na dat hy gesint was voorde selue stad leger te slaen, dat hy hem wel hadde mogen sulx voorwittigen, om van daer wt te trecken sijn broeder ende suster, soo hy alreede hem dickmael in bysondere ghepresenteert hadde, ende selfs inde vergaderinge der generale staten voor sijn vertrecken wt den Hage. Waer niet tegenstaende de wtieuen banden voornoomde Baenderheer, men heeft voortgenaren, ende metter daet sulcke wterliche gewald vatgericht, niet tegenstaende het tractaet banden xxvi. ende xxvii. Januarij lestleden ende hrt pardoen generael daerna gevolgt, is oor sonder aensichau te nemen opde resolutie den xxix. Januarij lestleden genomen by mijn Heeren de generale staten ende die banden Raed van Staten, daer by men beloofft hadde alle redelicke genoechdoeninge den voorschreuen gravinne te gouen: sonder dat sich te willen laten bewegen oir hugen voor de bidtinghen ende tranen vanden Schout ende Predicant der selver stad Gertruydenberg, biddende ende smeekende om genade ende verschoonicheit dueende de belegeringe, soo dat eyndelinge de stad ghevallen is in handen des Princen van Oranie. Ende soo het kenbaer is door dese dagelijcksche handelinge ende de redenen hier boven

herhaelt ende gebleken, dat de voornoomde stad
was so vele maenden te voren bewaert, alwoo-
ren door de genade Gods, ende daer naer door
den schuldigen plicht ende goede deuoir̃ banden
voornoomden Baenderheer van Wlugby (spre-
kende sonder vermetelheit) onder de naime ende
gesach van hare maiesteit, also ist oock wel te ver-
hopen dat dese quade sprekers, nademael dat de
waerheit hun nu naerstelic ontdect is, sullen de
schande geuen den geuen die de schult hebben vã
sulcks een verlies, soo veel te meer, dat de gene
die vut Gertrudenberge vertroken zijn, seggen
dat geduerende die belegeringe de voornoomde
belofte was gelonden aenden belegerde soldaten
van vele ionger datum dan de originale was, om
te meer te verwecken de selue belegerde soldaten
sich den vyand ouer te geuē. Waer soo in dit ver-
hael zijn menichmael vermelt mijn Heeren de
generale staten der verenichde prouincien der
Nederlanden, daer door men soude dat moghen
duden tot verclayninge van hun erachtinge, eere
ende autoriteit, daerom werden alle Princen,
Heeren, Edelluyden, Raden ende magistraten,
selfs alle luyden in bysonders, van wat qualiteit
state ofte conditie sy mogen wesen, versocht en-
de gebeden met alle eerbiedinge ende seer ernste-
lic, gheen ander opinie ofte verduyncken te heb-
ben van myne Heeren de generale Staten der
voorscheuen verenichde Prouincien wettelic
vergadert, dan goede: ende van hun Edelhe-
den niet anders te willen spreken int bysun-

dere noch inſ generael, noch van hun acten en-
de regeringen, dan in duecht ende eere. Bidden-
de God den Heere hun de genade te doen, dat by
hun eigen ſterctē ende den byſtand van hun goe-
de nabueren, ſy hun ſtaet mogen handhouden,
tot voorderinge ſyner Gemeynte. Amen.

¶ Brieuen ende bewyſen dienende tot blyc-
ken des voorſchreuen verhaels.

1 EErſtelic de commiſſie geexpedieert den vij.
Apzilis 1588. nieuwe ſtijl voor de Hee-
ren vanden magiſtraet van Dordrecht, om ne-
der te leggen de alteratie geſchied tot Gertru-
denberg, vademael dat het garniſoen met han-
delen wilde met de Heeren Staten.

2 Een ſeyndbrief van het garniſoen van Ger-
trudenbergē vanden twintichſten Apzil 1588,
verclarende niet niemant te willen handelē, dan
met den Heere Baendcheer van Willugby inde
name vande Coninginne van Engelant.

3 Een ſeyndbrief des magiſtraets van Dor-
drecht vanden achtenwintichſten Apzil, acht-
entachtich, inhoudende dat het ſelue garniſoen
met niemand en verſtaet te handelen dan met
den Baendcheer van Willugby, ſtadhouder
van hare maieſteit inde verenichde Nederland-
ſche prouincien.

4 Een ſeyndbrief des magiſtraets van Ger-
trudenberg vanden ſeluen dage ende inhouden.

5 Een brief vanden Grane van Hohenlo vanden lesten Aprili, versoeckende den Baenderheer van Willugby sich te willen latē gebruken, om de voornoomde alteratie te beletten, om te voorcōmen de beleydinge ende voorstellen des vyands.

6 Een brief des Heerens Baenderheers van Willugby vandē vii. Meye 88. versoeckende den garnisoene van Gertrudenberg te seynden hun gesantē tot Dordrecht, volgende het wy geleyde daertoe geexpedieert, om naerder te verclarē zijn Genade, die daer aengecommen was, hun eysch ende pretensie.

7 Een seyndbrief vanden garnisoene van Gertrudenberg vanden viii. Meye, sich verdedigende eenige gesanten na Dordrecht te seynden, ende biddende dat het den Heer Baenderheer gelieue sich by hun te vinden, om alles te beter te beslechten ter plaetse.

8 Credenciebrief vanden Baenderheer van Willughy vanden ix. Meye, op Johan Wingfeld ende Thomas Wilfort Ridderen, mitsaupt den Secretaris Gilpin, ende de gedeputeerde van Dordrecht: de welke werdē gesonden naer Gertrudenberg, om het garnisoen te persuaderen eenige gesanten te seynden naer Dordrecht, niet tegenstaende de weygeringe alreede gedaen.

9 Articulen overgegeuen aenden heer Baenderheer voorschreuen by de gesanten vanden garnisoene van Gertrudenberg naer hun aencomste tot Dordrecht, rakende hun verseckertheyd.

10 Seker verhael vanden redenen waerom

de

de alteratie gebuert is onder de crygsluyden garnisoen houdende te Gertrudenberge.

11 De apostillen gegeuen byden seluen Baederheer met aduijs des magistraets van Doordrecht opde voornoomde articulen: waer door onder anderen is wel scherpelick gelaskert den eysch die sselue garnisoen doet van betalinge te pretenderen vande Conteginne van Engeland: nademael sy haer nooyt dienst gedaen hadden in bysondere.

12 Een brief van Graue Maurits van Nassau vanden xi. Meye: die veel bysonderlicx vertrocht wesende door den Secretaris Gilpin vã alle tvoorschreuen, bedanct daer van den seluen Baenderheer seer vriendelic. Waer door men siet dat het verwijt begrepen int placcaet voerende de apostillen vanden x. Meye hier ganschelick niet toe en dient.

13 De eysch in geschrifte die het garnisoen vã Gertrudenberge gemaect heeft den xiiij. Meye, van xxxi. maenden besoldinge.

14 Een brief van Graue Maurits vanden xxij. Meye aen het garnisoen van Gertrudenberg, daerby verclaert is, dat de selue stad naer de doot van zijn Heere ende vader van hooger ghedachte hem toebehoort, zijn broderen ende susteren, die nooyt ergens in, den voorschreuen garnisoene misdaen en hadden, ende dat hy daerom begeerde der waerts commissarissen te seynden, om naerder hun meyninge te verstaen.

15 Commissie der generale Staten vanden

15. Junii 1588. om te handelen met het garnisoen van Geetrudenberg.

16 Commissie vanden Staten van Holland vanden 16. Junii 88. om neder te leggen de alteratie desselfs garnisoens.

17 Een seyndbrief vanden Ridder Wingfeld vanden 17. Junii, aen Graue maurits vã Nassau, hem wel bysonderlie verwittigende vande gheschiedenisse des stads Gertrudenberg.

18 Een seyndbrief van den Graue maurits van Nassau van den 21. Junii, zijn Genade van Willugby Tooschende zijnde, vriendelicke biddende, zijn wedercomste te willen spoedigē, om dalteratie van Gertrudenberg te stillen, gemerct by gheen ander middel ter weerelt en wiste dan de hulpe van zijn Genade voornoemd.

19 Een seyndbrief des magistraets van Dordrecht vandē 21. Junii, verwittigende de voorstreuen Baenderheer wedergecommen wesende in Waelchere om de saken vander Tiere voor al af te doene, dat de soldaten van Gertrudenberge van meyninge waren den vyand de oore te leenen, ten sy dat sulx by middel zijnder Genade belet werde.

20 Cōmissie der Staten van Holland vanden 22. Junii, om te beloven twee hondert dusent guldens, oft twintich maenden besoldinge den garnisoene van Gertrudenberg.

21 Een brief des Baenderheers van Willugby tot den seluen garnisoene, roerende de weygeringe die de crygsluyden hadden gedaen vande

voornoomde somme, vanden xxiij. Julij.

22 Instructie voor S. Allen Eygelsche Edelman, ende den commissaris Watrant vanden ix. Julij 1588: die gehouden worden byden voornoode Heer Baenderheer naer Gertrudenberg, om den garnisoene te onderrichten, dattmen hunnen rooden dagen hun betalinge voldoen soude.

23 Het cõtract gemaeckt met die van Gertrudenberg vanden xxvi. ende xxvii. Julij byden seluen Heer Baenderheer inde name van hare maiesteit, ende de Heere Graue Mauritz van Nassau, ten bywesen der Ghedeputeerden vanden Staten.

24 Een brief zijnder Genade vanden xxviii. Julij, biddende den Raed van state het gouernement van Gertrudenberg te geuen den Overlten Schenck.

25 Een brief zijnder Genade vanden xxviii. Julij, verwittigende Graue Mauritz, dattmen den soldaten van Gertrudenberg niet en conde voldoeninge geuen, dan makende een Cornette van twee hondert lancien, eene van hondert harquebuliers: een vendele van twee hondert voetknechten, ende een andere van hondert pikkiers.

26 Seyndbrieuen van Graue Mauritz van Nassau vanden xxviii. ende xix. Julij, stellende het voederophalen der compaignien voor ruiteren ter discretie vanden seluen Baenderheer.

27 De twee beswerden vanden eed, eerstelijc voorgehouden ende daernaer besworen byden garnisoene van Gertrudenberg, gheslooten

Graue Maurits van Nassau, ter cause vande zwaricheden die het garnisoē maecte opden name vande generale staten.

28 Een leyndbrief van Graue Maurits vanden lesten Julii, approberende den voorschreuen eed volgende de veranderinge daer in gedaē met een verwittigende dat de Staten niet goed gevonden en hadden het gouvernement van Gertrudenberg te geuen den Quersten Schenck.

29 Seyndbriefue zijnder Genade aenden raed van state, aen graue Maurits, aendē staten van Holland, ende aenden magistraet vā Dordrecht, om te furnieren de pēningen noch gebrekende tot de betalinge, vandē ii. iii. v. ende vi. Augusti 1588.

30 Het pardoen generael vā Graue Maurits van Nassau vanden xxviii. Junii, van alle dat ter ghebuerd was binnen der stad Gertrudenberg geduerende de alteratie.

31 Acte vanden lesten Julii, daerby de Heer Graue Maurits van Nassau ende de staten van Holland bedancken seer vriendelic zijne Genade van alle de deuoiren die hy gedaen hadde om te beserhten de voorschreuen alteratie.

32 De belofte van zijnder Genade van de stad Gertrudenberg weder te stellen in handen van Graue Maurits, behaluen dat de selue Graue woude handhouden al dat den seluen garnisoene belooft was tot de behoudenisse van hun leuen, vrauwen ende kinderen.

33 Een brief van zijnder Genade vanden xv. Augusti 88. ontbiedende den van Gertrudenberg

twee hondert peerden, om die te gebruiken in alle gelegentheden, dewyle men verwachte de vlote van Spaignien.

34 Seyndbrief van zijn Genade vanden 11ij. Septembris, verwittigende den Graue Mauritz dat de stad Gertruydeberg noch niet versekert en was, ende dat het daerom nood was daer op te richten een cryghraed, om alschoonekins de soldaten tot reden weder te bringen.

35 Een brief zijnder Genade vande 12b. Novembris, verstpende het garnisoen van Gertruydenberg, datsy de borgere de wapene afgenomē hadden, welende van sulken inhouden, als hiernaer bā woorde te woorde sal verclaert werden.

36 De resolutie van mijn Heeren de generale staten vanden 12b. Januarii 1589, belouende den garnisoene vernoeginge te geuen, 8. dagen na dat de 6. maenden souden gevallen zijn, die eyndigen soudē in Februario doen naervolgende.

37 De seyndbrief van Graue Mauritz van Nassau vanden 11bii. Januarii, belouende den selven garnisoene al contentement te geuen, in gelijckformicheit vande voornoomde resolutie.

38 De memorien den 13bii. Februarii, overgeuen byden Baenderheer van Wilhuy, aen mijn Heeren de generale staten, hem hebbende te willen deputerē eenige heeren van hun vergaderinge, met andere vande Raed van state, om stemmen te beraedslagē hoemen soude mogen cōtentement geuē den voornoode garnisoene voorden tijt van 6. maenden: waermede zijn G. beuolen

wing dittrectelie te tracteren, soo het dlliet by het extract vande zeyndbrieuen haer maiesteit tsamētlic mette voornoōde memoiren ouergegeuen.

39 Ende de memoiren ouergegeuen by zijn Genade senden generale Staten den xxi. Februarij vanden seluen inhouden als de voorgaende, met extract vande resolutie vanden Staten daerop genolgt, verclarende openlick niet te willen tracteren metten voorsteuen gemilde ns, by gebreke van volle macht van hun meesters, gansschelic tegen de resolutie genomen den xvb. der voorgaender maend.

40 Andwoorde vanden Heer Baenderheer van Willugby opde selue resolutie vanden xxi. Februarij, ouergegeuen den generale staten by den Raedsheere van staten Bodley, presenterende onder anderen zijn Gena[illegible], van Gertrudenberge te frechen den Ridder Wingfeld.

41 Seker verhael vanden iii. Martij 1589, daerby het gerulden van Gertrudenberg presenteert senden Baenderheer van Willugby inden name van hare maiesteit te laten baren de handelinge vanden contributien die zy tot nu toe in handen gehad hebbē, byengegende sich betracht te zijn volgende het tractaet met hun gheuuert, ende begeerende te houden alle goede correspondencie ende nabuerschap met de stad Vtrecht, biddende den seluen Baenderheer daerom van hunsten volgen hare maiesteit te verwittigen.

Brief

¶ Brief vanden Baenderheer van Willugby aenden Ridder Wingfeld, gouuerneur van Gertrudeberg, Hooplieden, Oberste wachtmeester, Lieutenanten, Venderichs, ende andere luyden van oorloge daer garnisoen houdende, ende een yder van hemlieden. Hiervooren vermelt folio xxxix.

Edelin Heeren, Ic hebbe verstaen tot mijnen grooten leedwesen, dat leden eenige dagen M. ghy den borgers van Gertrudenberge hebt de wapenē doen af leggen gebruikende daertoe de name ende autoriteit vande Conninginne van Engeland, sonder de selue borgerē te verclaren de redenen die ulieden geroert hebben dat te doene. Daer van ic als Stadhouder van hare Maiesteit herwaerts ouer my niet genoech en can verwonderen. Want indien haers maiesteits wille sulc hadde geweest, het is ganschgewis, dat sy my daer van soude eerder declaratie gemaeckt hebben dan ulieden, om de plaetse die ic houde in dese landen. Welken aengaende, het is verre van daer dat ghy behoordet daerin te gebruiken haers Maiesteits name, oft anderssins haer autoriteit te ontleenen, dat ganschelic ter contrarie, ic houde my well verseckert, dat sy daer van gans onbewust is. Ende genomen dat ghylieden laft gehad had van haren twege ghelicke sake te beslaen, dat neen. So ist nochtans dat ghy van v selue geen sake en behoordet aen te vanghen, sonder my alsooren de verwittinge te doen, soo well om dat ic haren stadhouder ben, so voorseit is, als ooc om dat ic geeerden ende verordent ben ulieden Gouuerneur, volgende den eed die ghy my gedaen hebt inde voornoomde qualiteit. Inder voegen dat ic van mynen twege niet en will ulieden

ſtuc beueſtigen, noch en ſal het nemmermeer beueſtigē, als weſende een ſake geſchied my onwetēde, ende om de welke ghy niet laten en ſult in hares Maieſteits wederweerdicheit te vallen: ſoo vele te meer, dat ic u tanderen tyden hebbe laten onderrichten door de mond des ſecretaris Gilpin, dat hares Maieſteits wille was dat ghy ulieden ſoud dragen in goede eenicheit, vaſte correſpondencie, ende reyne liefde met de voorſchreuen borgeren, ſoo wel tot voorderinge van het gemeyne weluaren, als tot voortſpoed der ſeluer ſtad. Indien eenige vanden borgers eenige miſdaet bedreuen ofte gedaen hadden, uwe ſchuldige plicht was my daeruan te verwittigen, op dat ic met kenniſſe van ſaken, daer van den ſtraf hadde mogen doen by wege van rechte, ende wettelicke middelen. Daerin ghy my ſoud altiits bereyd geuonden hebben om den partyen alle billicke contentement te geuen: ende en ſoude geenſſins toegelaten hebben dat de goede ende getrauwe patrioten borgers der ſeluer ſtad, die ouer ſoo vele iaren de wapenen gedragen hebben voor de Religie, voor de bewaringe deſer landē ende handhoudinge der voornoomde ſtede, ſouden ontfangen hebben deſe ſchande, van de wapenen af te leggen om het misbruuk van etlicke particuliere perſoonen, in geualle men benind die misbruuct te hebben. Twelc my oorſake geeft ulieden wel ernſtlic te verſoecken, ende van miins ampts haluen wel vutdruckelic te ordonneren, dat ghylieden terſtont deſe geſien, contentement geeft de voornoomde borgerie, gheuende elc vanden borgeren wederom ziin wapenen: ſonder daeruan in gebreke te ziin; ten eynde dat hare Maieſteit miin meeſterſſe niet veroorſaect en ſy op ulieden te verhalen, dat ghy geen acht genomen en hebt op miin gebieden. Maer my betrauwende

wende dat ghy niet en soud willen de saken soo seer laten verloopen, maer dat ghy ter contrarie soud willen kiesen den wech der vriendschap, ende soecken hares Maiesteits gonste, om te voorcommen alle ongemacken die anderssins daer wt souden mogen risen, ic bidde den almachtigen God,

Mijn Heeren, ulieden te begauen soo in het generale als int bysondere met wijsheid ende discrecie tot volcomminge des diensts van hare Maiesteit ende van dese landen. Tot Dordrecht den 25. Nouembris 1588.

¶ Resolutie vande Generale Staten, belouende den garnisoene van Gertrudenberge te vernoegen.

OPt vertooch aende staten generael ende Raden van State der geunieerde Nederlanden by de gedeputeerde der stede van Gertrudenberg voor de ruyteren ende knechten aldaer garnisoen houdende gedaen: Om te hebben affrekeninge voorden seluen garnisoene vanden tijt van ses maenden by huerlieder gedient op hare nieuwe commissie: Is gereso-lueert dat die Heeren Raden van state hynnen x. dagen nade expiratie vande voorscreuen ses maenden, die expireren sullen den xb. Februarii iersticomende, voor henlieden sullen beschryuen de schryuers vanden voorscreuen compaignien ende andere die den ontfanck ende bupt geuen vande penningen tot onderhout der seluer hebben gehouden, om ouer te brengen

perti-

pertinente reheninge ende beloofs bande penningen by henlieden soo int middelen ende contributten bij Gertruydenberg ende andere plaetsen daer omtrent onder Hollandt gelegen, ende bande dorpen van Brabant sullen hebben ontfangen ende genoten inde voorschreuen ses maenden, ende hoe dese aenden voorschreuen garnisoenen by leeninge daeruan is verstreckt. Om daer inne opte affreckeninge, ende voorts gedaen te worden als naer behooren. Aldus gedaen ende gereselueert ter vergaderinge vande voorschreuen Heeren Staten in Sgraenenhage den vyfentwintichsten Januarii Anno xcix. hondert negenentachtentich. Egmont vidit.

Ter ordonnancie vande selue
C. Aerssens.

Extract van ander resolutie der selue generale staten, opde tweede vermaninge vanden Baenderheer van Willugby, ganschelic strydende tegen de voorgaende.

Maer dan te treden in eenige handelinge &c. en vynden de gedeputeerde bande prouincien hen niet gelast van haren principalen, &c. Aldus gedaen in Sgraeuen Hage den xxi. Februarii 1589. Wermelo vidit.

Ter ordonnancie vande selue Staten
C. Aerssens.